

Ontrafel je eigen stijl

Reader les 5, Zeggingskracht

Ontrafel je eigen stijl is een cursus van Diana Bokje

Kijk voor meer informatie op
www.bokje.com

Copyright Diana Bokje

Inhoud

Inleiding	5
Boodschap en ontvanger	7
Beeldtaal	8
Doel van de fotograaf.....	9
Kunstenaar.....	9
Technicus	9
Onderzoeker	9
Filosoof	10
Motivaties om te fotograferen	10
Aandacht trekken	10
Iets gedaan willen krijgen	10
Persoonlijke drijfveren.....	10
Verhaal	11
Onderwerp.....	11
Thema	11
Genre	11
Inhoud en tekens.....	12
Tekens.....	12
Icoon	12
Index	12
Symbool	12
Vanitas symbolen.....	13
Metaforen.....	14
Betekenis	14
Denotatie	14
Connotatie	14
Locatie en medium	15
Andere foto's	15
Tekst.....	15
Context in de foto	15
Invloed van buitenaf	15
Communiceren	15
Uitdrukken.....	17
Kadreren	17
Negatieve ruimte	21

Formaat.....	23
--------------	----

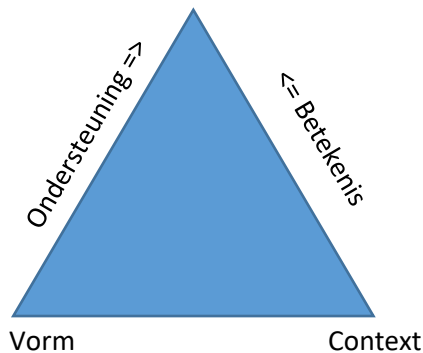
Inleiding

Het draait om het verschil tussen een foto ergens *van* en een foto ergens *over*

Wanneer je een foto maakt, wil je niet alleen laten zien wat er gebeurt. Een foto is geen kopie van de werkelijkheid. Fotografen willen uitdrukken wat hen beweegt en beroert. Daarmee creëer je zeggingskracht. Het draait om het verschil tussen van foto ergens *van* en een foto ergens *over*.

Een foto bestaat uit drie onderdelen inhoud, vorm en context. Deze drie vormen samen een driehoek waarin de vorm de inhoud ondersteunt. De vorm maakt de inhoud zichtbaar. Onder vorm verstaan we de compositie, kleur, licht, toon, standpunt en andere beeldelementen zoals ritme, lijnen en perspectief. Met deze elementen schep je de beeldende kracht die de aandacht van de kijker trekt. Pas wanneer je de aandacht van de kijker hebt gevangen, kun je je verhaal vertellen. Het verhaal, je onderwerp is de inhoud van het beeld, hier draait alles om. Wanneer je weet wat je wilt laten zien, kun je de vorm kiezen die dit onderwerp het beste tot zijn recht brengt.

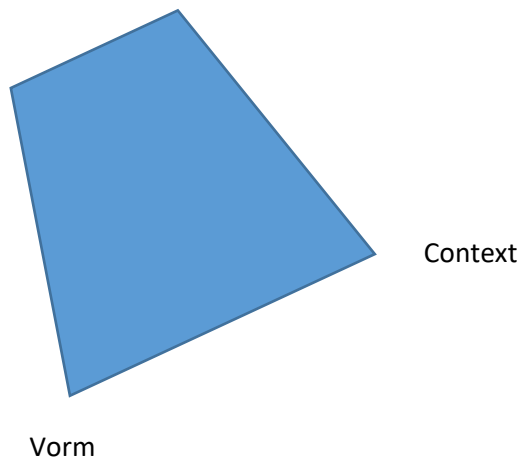
Inhoud

De context is de omgeving waarin de foto wordt getoond. Een foto in een krant, een museum of op de fotoclub krijgt een andere betekenis door de plaats waar deze worden vertoond. Daarmee geeft de context betekenis aan het beeld.

Bij een goede balans tussen inhoud - vorm - context is de zeggingskracht het sterkst. Vaak zijn één of twee elementen van deze driehoek uit balans en maak je niet optimaal gebruik van die balans. Hierdoor mis je een stukje zeggingskracht.

Inhoud

Alfred Stieglitz, The steerage

Foto van de eeuw

“In de laatste krant van 1999 biedt NRC Handelsblad een keur aan foto's die de eeuw hebben overleefd. Foto's die door de gebeurtenis die ze tonen, hun compositie en de visie van de fotograaf op het moment van afdrukken, het nieuws extra dimensie geven: dramatiek, universaliteit, schoonheid. De maker van de foto op deze pagina, de Amerikaan Alfred Stieglitz, was een man van twee eeuwen. Hij werd in 1864 geboren als zoon van Duitse immigranten en stierf in 1946. Stieglitz was pionier in zijn vak, kunstenaar-fotograaf, galeriehouder en promotor van de moderne kunsten. Met zijn foto 'The Steerage' (het tussendeck, gemaakt in 1907 aan boord van het passagiersschip Kaiser Wilhelm II tijdens een reis naar Europa) is hij beroemd geworden. Stieglitz, zelf eersteklaspassagier, zag beneden zich het gewoel op het tussendeck waar de remigranten verbleven, die gedesillusioneerd terugkeerden uit Amerika. Op het tussendeck, verdeeld in een hoger en een lager gedeelte, verbonden door een smalle trap en van het bovendek gescheiden door een witte loopplank, huisde het volk. Daar speelde zich het alledaagse leven af van hen die hun geluk hadden gezocht in de nieuwe wereld: Italianen, Duitsers, Ieren, Scandinaviërs, Joden uit Midden-Europa, Russen, Polen. Stieglitz zei later dat als hij één foto moest kiezen waarmee hij zijn oeuvre kon samenvatten, het deze zou zijn. 'The Steerage' heeft honderd jaar met gemak overleefd. Als tijdsdocument, als weergaloze plaat en als symbool van de eeuw van Amerika en op drift geraakte massa's.”

Bron: Documentatiecentrum fotografie/Prentenkabinet R.U. Leiden.

Hans Michael Koetze schrijft in zijn boek *Iconen van de fotografie* over deze foto: “Het sociale contrast dat in de foto tot uitdrukking komt was de aanleiding, maar niet het doel van zijn fotografische verkenning, Stieglitz wilde niet doordringen in de wereld, maar de wereld esthetiseren (van bovenaf genomen, licht in het rieten hoedje, compositie). Stieglitz was geen documentalist hij zocht naar evenwicht, harmonie in de foto.”

De foto is een goed voorbeeld van de samenhang tussen inhoud, vorm en context. De vorm versterkt de inhoud en de publicatie op het juiste ogenblik zorgt voor de publiciteit waarmee deze foto kon uitgroeien tot een icoon.

Boodschap en ontvanger

Bij communicatie stuurt de verzender een bericht naar een ontvanger. De ontvanger kan een bericht terugsturen naar de verzender. Bij fotografie stuurt de fotograaf (verzender) een foto (bericht) naar de kijker (ontvanger), maar de kijker kan niet reageren. Het is dus eenrichtingsverkeer.

Een foto laat de werkelijkheid zien zoals het door de fotograaf is waargenomen. Het gaat dus om een subjectieve werkelijkheid. De kijker projecteert zijn werkelijkheid op de foto. De mentale rugzak van de fotograaf en de kijker zijn gevuld met andere objecten. Boeken die ze hebben gelezen, andere foto's die ze hebben gezien, kennis van fotografie, dingen die ze hebben meegemaakt enzovoort. Als fotograaf moet je proberen zo te communiceren dat de boodschap duidelijk overkomt bij de kijker. Ton Hendriks schrijft in zijn boek Beeldspraak: "Vorm bepaalt voor een groot gedeelte de effectiviteit van de communicatie. Door de subjectieve beleving van de fotograaf wordt de foto voorzien van een gedachte, uitdrukking of expressie. De uitdrukking van de foto overstijgt de simpele afbeelding en zorgt dat de foto communiceert met de kijker."

©Goerp

Beeldtaal

Een auteur is herkenbaar aan zijn eigen stijl. Een boek van Jan Wolkers leest heel anders dan een boek van Harry Mulisch. Net als een auteur heeft ook de fotograaf een eigen handschrift waaraan hij herkenbaar is. De toon waarop hij spreekt. Deze toon is herkenbaar en altijd aanwezig (bijvoorbeeld humor, ernstig, romantisch). Ook fotografie kun je zien als taal.

Zoals een auteur taal gebruikt om zijn verhaal te vertellen, gebruikt de fotograaf beeldtaal om zijn boodschap over te brengen. Alle vormelementen samen vormen de grammatica. Er zijn echter wel een aantal verschillen in hoe de taal wordt gebruikt. Zo is tekst lineair. Dat wil zeggen dat je leest van links naar rechts. Woorden hebben een vaste betekenis en de grammaticaregels bepalen in welke volgorde de woorden moeten staan. Dit maakt het gemakkelijk voor de lezer om de tekst te begrijpen.

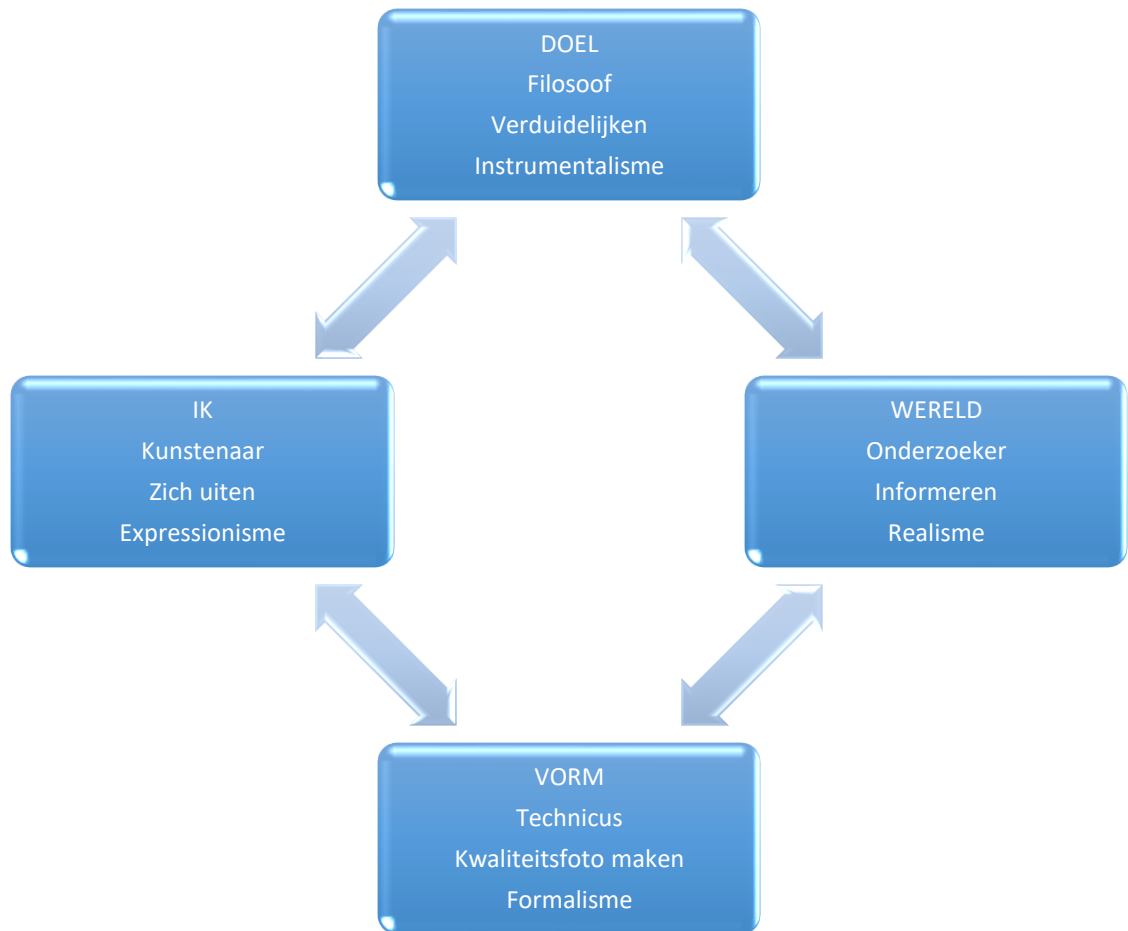
Een foto is circulair. Onderwerpen staan niet in een vaste volgorde in beeld. Je oog dwaalt als het ware over de foto. Daarnaast kunnen elementen verschillende betekenissen hebben. Het is dus als fotograaf lastiger om te communiceren dan als auteur. Maar met een beetje goede wil kun je de grammatica van de taal ook toepassen op de beeldtaal. Daarbij kun je het hoofdmotief zien als onderwerp en de actie, wat er gebeurt, als gezegde. Overige objecten in het beeld vormen het meewerkend voorwerp.

Ook voor de fotograaf zijn er bepaalde regels die je kunnen helpen. In deze cursus maak je kennis met deze regels. Houd echter in gedachten dat het geen vaststaande feiten zijn. Iedere foto vraagt om een eigen benadering.

In deze cursus kijken we naar gereedschappen waar je als fotograaf over kunt beschikken om je verbeelding tot uiting te brengen. Tijdens de cursus krijg je naast de technische gereedschappen die je al in je gereedschapskist hebt, een aantal creatieve vaardigheden aangereikt.

Doel van de fotograaf

Iedere fotograaf heeft een bepaald doel. Waarom fotografeert hij? Op basis hiervan kun je fotografen indelen in de vier groepen:

Kunstenaar

De kunstenaar wil zich uiten. Hij bekijkt de wereld vanuit zijn eigen belevingswereld. Hiervoor graaft hij diep in zijn gevoelens en innerlijk. Fotografie is voor hem een middel voor expressie. De fotograaf staat voorop. Het gaat niet om het weergeven van de werkelijkheid, maar om uitdrukking te geven aan zijn persoonlijke gevoelens en de manier waarop hij de werkelijkheid ervaart.

Technicus

De technicus streeft naar vakmanschap en technische perfectie. Zijn ultieme doel is het maken van een kwaliteitsfoto. Hiervoor zet hij alle benodigde technieken en esthetische vaardigheden in. Inhoud is niet belangrijk, maar de vorm. Hij streeft naar een zo mooi mogelijke weergave van zijn onderwerp.

Onderzoeker

Bij de onderzoeker kun je denken aan de documentair fotograaf en de journalist. Zij onderzoeken wat er in de wereld gebeurt en willen andere mensen daarover informeren. Om

hun informatie zo goed mogelijk over te brengen, geven ze een realistisch beeld van wat ze hebben gezien. Ook vakantiefoto's behoren tot deze categorie. De foto moet de ultieme weergave van de wereld zijn.

Filosoof

De filosoof heeft een duidelijk standpunt, een opvatting over een bepaald onderwerp of thema. Zijn doel is het overbrengen van een (politieke) boodschap of bedoeling. De filosoof is maatschappijkritisch. Doormiddel van zijn foto's wil hij iets verduidelijken aan het publiek. Fotografie is hiervoor zijn instrument.

Motivaties om te fotograferen

We hebben net gezien dat verschillende typen fotograaf verschillende motivaties hebben om te fotograferen:

- Informeren
- Zich uiten
- Maken van een kwaliteitsfoto
- Verduidelijken

Daarnaast zijn er nog twee redenen om foto's te maken. Deze komen vooral voort uit een professioneel doel.

Aandacht trekken

Het belangrijkste doel van een reclame- of modefotograaf is aandacht trekken. De foto moet duidelijk te lezen zijn. Geen tweede laag, maar een visuele aandachtstrekker die opvalt tussen alle andere reclame-uitingen.

Iets gedaan willen krijgen

Propaganda en reclamefotografen willen de kijker overtuigen van iets. Het aantrekkelijke van een product of idee. Dit geldt ook voor 'goede doelen' fotografie. Het doel hiervan is de kijker te bewegen geld over te maken voor het goede doel.

Persoonlijke drijfveren

Ten slotte kun je nog kijken naar de persoonlijke drijfveren van de fotograaf. Waarom moest juist *hij* deze foto maken? Dit kun je niet aflezen uit de foto zelf, maar wel herleiden uit een begeleidende tekst zoals bij een expositie of een interview met de fotograaf.

Verhaal

Meestal maakt een fotograaf een foto om een verhaal te vertellen. Daarom is het verhaal het belangrijkste beeldelement. Alle andere beeldelementen staan in dienst van het verhaal. Het zijn gereedschappen die het verhaal vorm en betekenis geven. Het verhaal heeft een directe relatie met de bestaande wereld omdat je altijd een foto maakt van iets uit de werkelijkheid. Daarom zoeken mensen een herkenbare visuele werkelijkheid in de foto.

Onderwerp

Datgene wat is afgebeeld in een foto. In een foto met een rijtjeshuis in een Vinexwijk is het huis het onderwerp. Het onderwerp verwijst naar het onderwerp in zijn ruimte en tijd.

Thema

Het thema is datgene waar de foto werkelijk over gaat. In het geval van het bovengenoemde rijtjeshuis kan dit bijvoorbeeld zijn: het leven in een Vinexwijk, verschillende type woonwijken of verstedelijking. Het thema wordt pas duidelijk wanneer je meer foto's van een fotograaf ziet zoals in een serie. Als fotograaf kun je van tevoren een thema bedenken, maar je kunt ook achteraf ontdekken wat je thema is wanneer je naar de foto's kijkt die je in een bepaalde periode hebt gemaakt.

Genre

Het genre is de overstijgende categorie waaronder de foto's vallen.

Genres:

- Portret
- Documentair
- Natuur
- Architectuur
- Straatfotografie
- Stilleven
- Fantasiebeeld
- Abstract

Er zijn geen afgesproken vaststaande genres. Zo wordt natuur ook vaak onderverdeeld in landschap, fauna en macro en portret in portret, zelfportret en groepsportret.

Het genre van de Vinexwijkfoto kan zowel stad als documentair zijn, afhankelijk van het thema.

Inhoud en tekens

Tekens

Net als in taal maakt ook beeldtaal gebruik van tekens. Een teken is een zichtbaar iets dat iets vertegenwoordigt dat niet aanwezig is. Een object waar naar verwezen wordt. Woorden zijn tekens in een zin. Alles wat zichtbaar is in een foto is ook een teken. Tekens geven betekenis aan het beeld. Tekens geven ook betekenis aan elkaar. Zoals een zin waarin de combinatie van woorden de betekenis van de zin duidelijk maakt. Ook de omgeving waarin de tekens zich bevinden, de context, is bepalend voor de betekenis. Een foto van een hamburger heeft een andere betekenis op een reclamebord van McDonalds dan bij een krantenartikel over Obesitas. De wetenschap die de betekenis en het proces van betekenisgeving bestudeert noemen we semiotiek. In de semiotiek wordt onderscheid gemaakt in drie soorten tekens.

Icoon

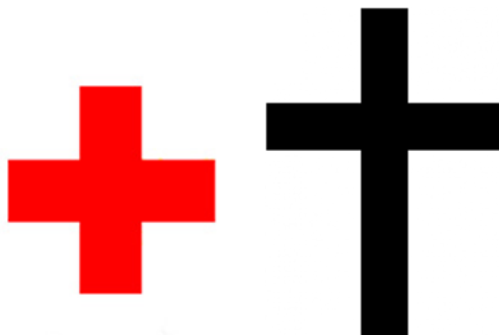
Een icoon lijkt op wat het is. Een afbeelding van vuur is vuur, een hamburger is een hamburger. Op verkeersborden staan vaak iconische betekenissen. Al zijn die niet altijd even duidelijk zoals het bovenstaande verkeersbord met de aanduiding van een snelweg.

Index

Een index verwijst naar iets anders. Rook verwijst naar vuur, voetsporen verwijzen naar de aanwezigheid van mensen. Een index verwijst altijd naar een concrete plaats- en tijdgebonden zaak, persoon of gebeurtenis. Iets uit de werkelijkheid. Op het bovenstaande verkeersbord verwijst de windvaan naar de windkracht.

Symbool

Een symbool is een teken gebaseerd op afspraken, regels of gewoonten. Het rode kruis staat overal ter wereld symbool voor medische hulp. Zoals het andere kruis symbool staat Het christelijk geloof en verwijst naar de kruisiging van Jezus. Al heeft kruis in sommige culturen een andere betekenis. Daar schuilt ook direct het gevaar van het gebruik van symbolen. Een symbool is vaak cultuurgebonden en kan in verschillende culturen een andere betekenis hebben. Je moet kennis hebben van de culturele codes van een samenleving om een symbool te kunnen interpreteren. Symboliek is heel krachtig als de symboolwaarde van de foto en de kijker gelijk zijn.

Symbolen zijn ontstaan omdat veel mensen ongeletterd waren en ze de visuele vormen gemakkelijke konden onthouden. Je kunt de betekenis niet zelf ontdekken, maar moet ze aanleren.

Voorbeelden:

Symbolen: klok, fallus, kruis, appel

Eigentijdse symbolen: auto, kleding

Politieke symbolen: roos, vrijheidsteken.

Het schema in het boek 'Beeldtaal' van Van den Broek, Koetsenruijter, De Jong en Smit geeft de verschillen tussen de tekens goed weer.

Type teken	Associatie	Betekenis via	Proces	Voorbeeld
Iconisch	Direct	Gelijkenis	Herkennen	
		Teken en object lijken op elkaar.		
Indexicaal	Indirect	Afleiding	Associëren	
		Teken en object verwijzen naar elkaar.		
Symbolisch	Abstractie	Afspraak	Aanleren	
		Verband tussen teken en object bestaat op basis van afspraken.		

Vanitas symbolen

Vanitas symbolen drukken de fragiliteit en vergankelijkheid van het leven uit. Deze symbolen werden veel gebruikt in stillevenen uit de 17e eeuw. Ze verwijzen naar de onontkoombaarheid van de dood. De letterlijke betekenis is leegheid.

Doodskop: iedereen zal uiteindelijk sterven

Uitgebrande kaars, uurwerk, zandloper: verstrijken van de tijd

Muziekinstrumenten: vluchtigheid van tonen
 Omgevallen beker of kruik: leegte
 Kroon, scepter, juwelen en munten: rijkdom in het leven die je niet mee kunt nemen in de dood
 Wapen: wapen biedt geen bescherming tegen de dood
 Bloemen: kortstondig leven en verval
 Wijn, kruik en brood verwijst naar christelijke betekenis
 Rozenkrans verwijst naar de overwinning op de dood door de wederopstanding
 Klimop: het eeuwige leven
 Vogel, vlinder: kringloop van het leven, dood en opstanding
 De citroen is het zinnebeeld van verlossing geworden omdat het werd beschouwd als een krachtig middel tegen vergif en in een zonnig en warm klimaat het hele jaar vruchten draagt.
 Wanneer je de betekenis van deze symbolen kent, kijk je op een heel andere manier naar een stilleven.

Metaforen

Net als bij een symbool gebruik je ook een metafoor om iets andere uit te drukken dan wat je laat zien. Een metafoor is een beeldspraak waarin twee of meer ongelijke betekenissen met elkaar worden verenigd in een nieuwe betekenis. Het verschil met een symbool is dat er een visueel verband ontstaat door gelijkenis. Denk bijvoorbeeld aan een bloem of een doorgesneden vis. Vanwege de gelijkenis met het vrouwelijke geslachtsorgaan werden deze zeventiende-eeuwse schilderijen vaak gebruikt als metafoor voor erotiek. Ook de serie die Erwin Olaf maakte over het Nederlands elftal is een metafoor. Hij portretteerde de voetballers als strijders. De titel van de serie luidt dan ook 'Voetbal is oorlog'.

Betekenis

Iets waar je bij het analyseren van foto's rekening moet houden is dat iedereen een foto leest vanuit eigen ervaring, kennis, gevoeligheden en fotografisch referentiekader. Volgens Roland Barthes heeft een beeld altijd een betekenis op twee niveaus.

Denotatie

Het herkennen wat wordt afgebeeld. Dit is objectief, het gaat om het beschrijven van de foto. Het gaat om een objectieve waarneming.

Connotatie

Bij connotatie gaat het erom dat je begrijpt welke ideeën en waarden er worden gepresenteerd en wat de betekenis ervan is. De betekenis die je aan het beeld geeft is gebaseerd op cultuur, de sociale groep waartoe je behoort en persoonlijke ervaringen. Omdat het is gebaseerd op je persoonlijke referentiekader kan dit per persoon verschillen. Het gaat om gevoelswaarden en is dus subjectief.

Context

De context wordt gevormd door omgevingsfactoren die van invloed zijn op de manier waarop we naar een foto kijken. De context geeft betekenis aan het beeld. Toeschouwers hebben de context nodig om een foto te kunnen duiden. Hoe beter een fotograaf zijn foto van de juiste context voorziet, hoe beter het beeld communiceert met het publiek. Er zijn verschillende factoren die context aan een beeld geven:

De context
 geeft
 betekenis aan
 het beeld

Locatie en medium

Een foto aan een muur van het museum bekijken we met heel andere ogen dan een foto in de krant, een reclamefolder of in de fotoclub. Bij een foto in het museum kijk je vooral naar de bedoeling en achterliggende gedachte van de fotograaf (die we daar ook vaak kunstenaar noemen). Bij een krantenfoto draait het vooral om de informatieve waarde. Waar is de foto gemaakt? Wat is er aan de hand? De fotograaf heet nu fotojournalist. Een foto in een reclamefolder bekijken we argwanend. Wat wil men van mij? We spreken van een reclamefotograaf. Een foto in een fotoclub is een mix waarin alle vormen samenkomen. De fotograaf noemen we een vrijetijdsfotograaf. Toch kan een foto van een vrijetijdsfotograaf of fotojournalist in een museum belanden. Dan kijken we op een andere manier naar de oorspronkelijke foto.

Andere foto's

Door een foto in een serie te plaatsen, krijgt hij een andere context. De serie vertelt een verhaal dat is opgebouwd uit losse beelden die een samenhang vertonen. De totale serie vertelt het verhaal, niet de afzonderlijke losse beelden.

Tekst

Wanneer je in een museum een tentoonstelling bezoekt, begint het met een verhaal over de fotograaf, de betreffende expositie en de achterliggende gedachte van de fotograaf. Ook een fotoboek begint met een inleiding. Nuttige informatie die de kijker aangeeft waar het werk over gaat en in welke context je het moet zien.

Context in de foto

Een andere soort context is de context die je uit de foto kunt halen. Dit zijn de beeldelementen, tekens en symbolen waaruit je de inhoud van de foto kunt lezen. Ook het onderwerp zelf kan betekenis aan het beeld geven. Een foto van een beroemdheid wordt met andere ogen bekeken dan een foto van het buurmeisje. Ditzelfde geldt voor een foto van een belangrijke historische gebeurtenis.

Invloed van buitenaf

De fotograaf heeft niet altijd invloed op de context. Op een gegeven moment gaat een foto een eigen leven leiden en kan hij een andere betekenis krijgen. Zo wordt een foto waardevoller als de werkelijkheid niet meer bestaat. Denk maar eens aan een foto van de Twin-towers. Na verloop van tijd kan de betekenis van een foto veranderen doordat het een tijdsbeeld weergeeft en zo een historische waarde krijgt. Ook de opvatting over bepaalde stromingen in de fotografie verandert. Wanneer een fotograaf beroemd wordt en zijn foto's voor grote bedragen worden geveild, geeft dit ook een andere blik op zijn fotografie. Er zijn mensen, zoals curatoren en artdirectors, die er hun beroep van gemaakt hebben om context te geven aan foto's van anderen.

Communiceren

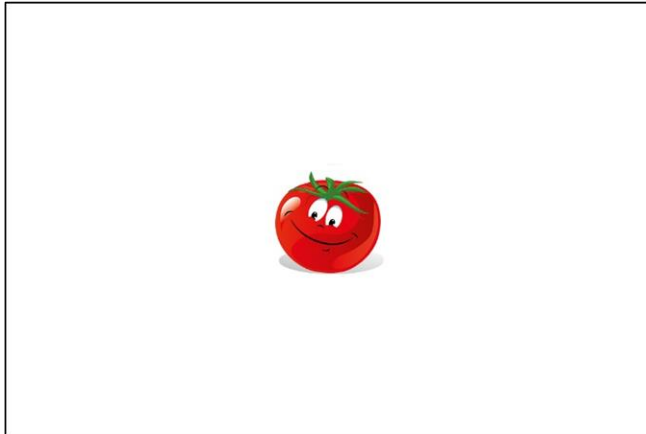
Naast het doel waarom je fotografeert, moet je ook weten voor wie je fotografeert. Wie is je doelgroep? Pas wanneer je weet wie je doelgroep is, kun je de beeldtaal optimaal inzetten om je boodschap over te brengen. Verschillende culturen kijken anders naar beeld. Symbolen bijvoorbeeld, kunnen voor elke cultuur een andere betekenis hebben. Het is dus belangrijk dat je de taal van je doelgroep kent en 'spreekt'. Wanneer je een product wilt verkopen in het buitenland doe je ook eerst onderzoek naar de markt, gewoontes en taal van het land waarin je wilt verkopen. Zo werkt het ook in de fotografie. Bij een andere cultuur hoeft je

trouwens niet alleen te denken aan andere landen, maar ook aan andere groepsculturen zoals ouderen, jongeren, leden van de fotoclub of krantenlezers. Overigens ligt volgens Ton Hendriks de verantwoordelijkheid niet alleen bij de fotograaf. In zijn boek 'Beeldspraak' stelt hij dat de fotograaf weliswaar de plicht tot culturele leesbaarheid heeft, maar dat van de kijker kennis van de beeldtaal mag worden verwacht.

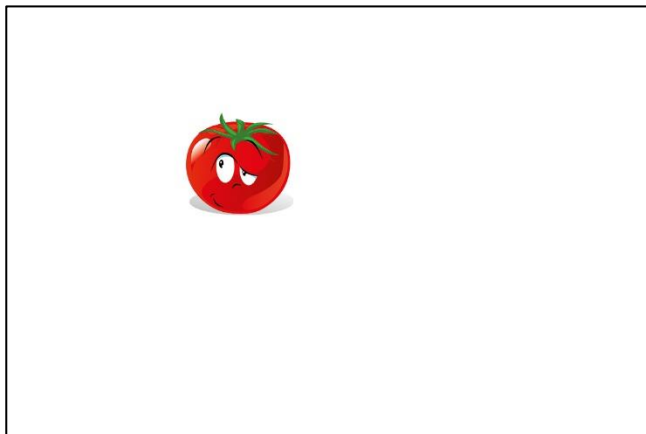
Uitdrukken

Kadreren

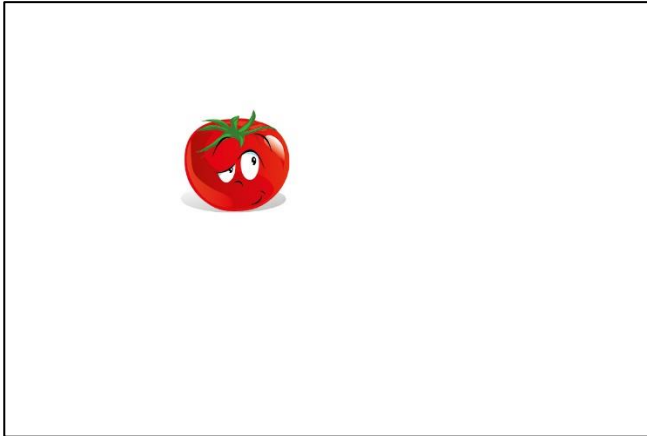
Met negatieve ruimte bedoelen we de ruimte rond het onderwerp of tussen de elementen in. Ruimte rond het onderwerp laat de compositie ademen. Je creëert een rustpunt waardoor het onderwerp beter tot zijn recht kan komen. Je kunt deze ruimte benutten om betekenis aan je beeld te geven. In het boek 'Kaderen' laat Theo Coolsma aan de hand van een paar simpele punten in het kader zien hoe wij bepaalde punten in het kader ervaren en daar betekenis aan geven.

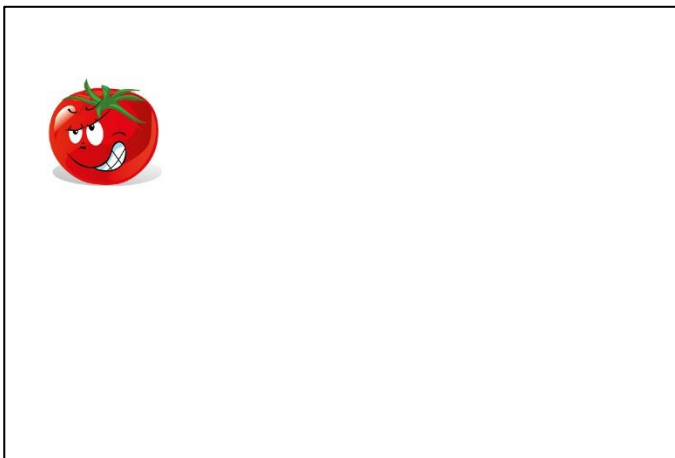
Zoals we hebben gezien bij de centrale compositievorm, creëer je rust door het onderwerp midden in het beeld te plaatsen. De tomaat lijkt het prima naar zijn zin te hebben op die positie in beeld.

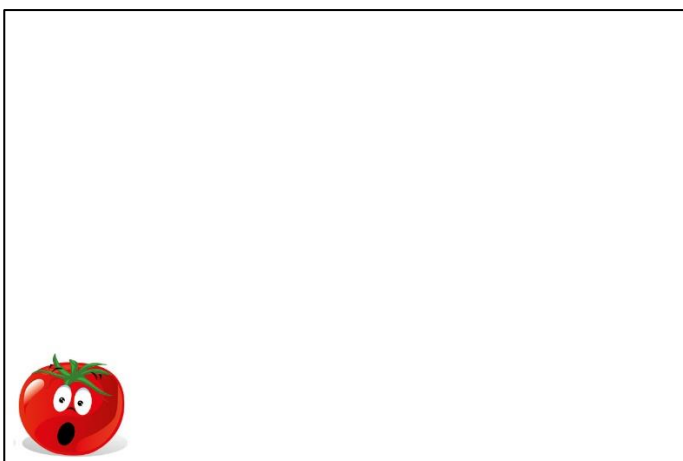
Hoe verder het onderwerp uit het midden raakt, hoe groter de weerstand om naar het midden te gaan. De tomaat lijkt te twijfelen wil hij naar het midden, of zal hij vluchten naar buiten het kader. Hierbij speelt de uitdrukking van de tomaat een grote rol.

De tomaat in bovenstaande afbeelding staat op dezelfde plek als de vorige tomaat. Toch lijkt hij veel meer geneigd te kiezen om naar het midden te gaan dan de bovenste tomaat die lonkt naar iets buiten beeld.

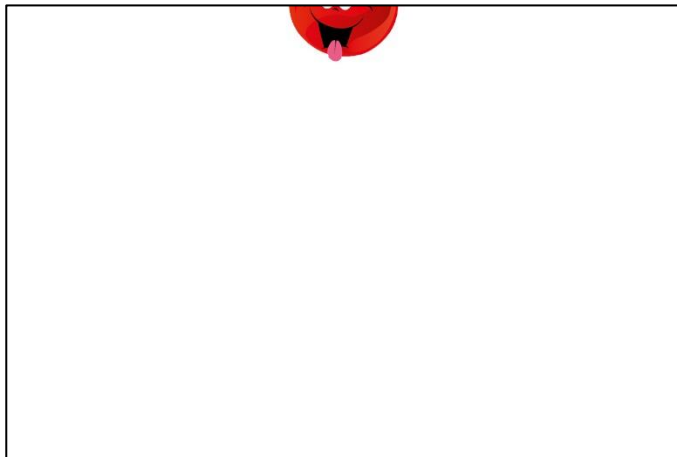
Deze tomaat lijkt wel op de vlucht. Hij weet niet hoe snel hij het beeld uit moet komen. “Net als het midden heerst er ook buiten het kader een toestand van rust”, schrijft Theo Coolsma. “Er is immers niets meer buiten beeld. Het is gemakkelijker om te vluchten buiten beeld dan de afstand naar het midden te overbruggen.”

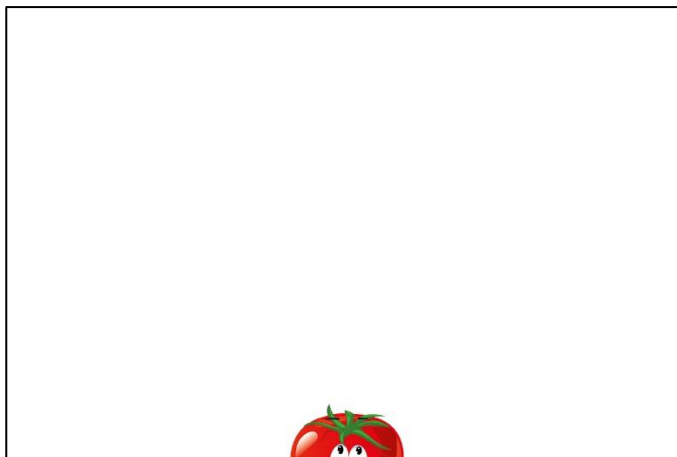
Hoe meer je het onderwerp in de hoek drukt, hoe groter de afstand naar het midden.

Behalve vluchten, kun je ook terughoudendheid of vrees uitdrukken door je onderwerp in de hoek te manoeuvreren. Deze tomaat lijkt niet zozeer te willen vluchten, maar zich terughoudend op te stellen.

Hier is de tomaat onderweg naar boven. Door de grote ruimte onder hem lijkt hij eerder nog verder te stijgen dan dat hij terug zal keren naar het rustige midden.

Deze tomaat is diep weggezakt en lijkt het niet meer te redden naar boven. Nog een zielige blik naar de kijker en dan lijkt hij ontegenzeggelijk uit beeld te verdwijnen.

Zoals je kunt zien in bovenstaande beelden kun je de positie binnen het kader dus benutten om de uitdrukking van je onderwerp te versterken. Hierbij staat het centrum van het beeld

voor rust. In alle overige punten lijkt het onderwerp iets te willen. Theo Coolsma maakt hier een onderscheidt tussen inhoud en intentie. "Inhoud en intentie vormen samen het idee achter het beeld. De inhoud is alles wat je concreet ziet in het kader en aanwijsbaar is. De positie is niet aanwijsbaar. Het is één van de dingen die de betekenis zichtbaar maakt. De positie is weliswaar aanwijsbaar, de werking ervan niet. Het is te vergelijken met de inhoud van woorden." Net als bij een zin kun je met de intonatie/de toon een andere betekenis geven. Hoeveel ruzies eindigen (of beginnen) niet met de zin: "Het gaat niet om wat je zegt, het gaat om de toon waarop!"?

Negatieve ruimte

Met negatieve ruimte bedoelen we de ruimte rond het onderwerp of tussen de elementen in. Ruimte rond het onderwerp laat de compositie ademen. Je creëert een rustpunt waardoor het onderwerp beter tot zijn recht kan komen. Zoals je hebt gelezen in het stuk over Kadreren kun je deze ruimte benutten om betekenis aan je beeld te geven.

Bestemming en verwachting

Theo Coolsma vergelijkt in zijn boek filmen met fotograferen. Bij films maakt men gebruik van de ruimte om het verhaal te benadrukken. Vaak zien we aan het eind van een film met goede afloop de hoofdpersoon weglopen de wijde wereld in. De persoon heeft zijn doel bereikt en loopt zijn bestemming tegemoet. De ruimte die voor hem ligt kan nog worden ingevuld en roept verwachting op. In fotografie werkt dat op dezelfde manier. Een goed voorbeeld is de wereldberoemde foto 'A Walk to Paradise Garden' van W. Eugene Smith. De foto is de afsluitende foto van de tentoonstelling 'The family of Man'. Een expositie uit de jaren vijftig waarin de eenheid tussen mensen werd getoond. De tentoonstelling telt 508 foto's van 273 fotografen uit 68 verschillende landen en is nog steeds te zien in de stad Luxemburg.

W. Eugene Smith, A Walk to Paradise Garden

In de foto zien we twee kinderen die van de duisternis naar het licht lopen. De foto werd een symbool van de menselijke beleving.

Afstand

De ruimte tussen het onderwerp tot iets anders kun je gebruiken om afstand tussen twee mensen weer te geven.

De ruimte tussen de twee personen in bovenstaande foto schept letterlijk afstand tussen de twee personen. Wie goed kijkt, ontdekt in de achtergrond een innig verstrengeld stelletje op de achterste bank. Het contrast tussen de onderwerpen versterkt het gevoel van afstand.

Terughoudendheid en vrees

De schaduw van de man in deze foto wil de afstand tussen hem en het kind overbruggen. Het kind wijkt iets naar achteren waardoor het terughoudendheid uitdrukt. Hiermee krijgt de foto zelfs een wat beangstigende lading. Hoe verder het onderwerp uit het centrum staat, hoe meer terughoudendheid dit oproept.

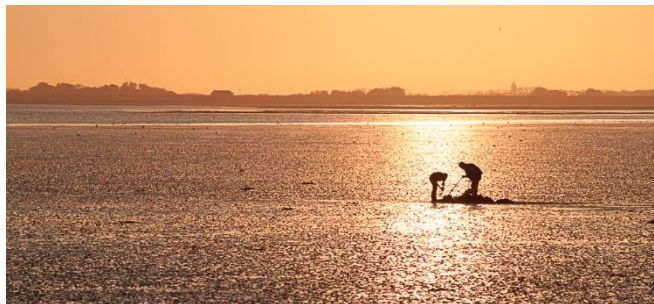
Belangrijk of niet?

Je kunt de restruimte ook gebruiken om iemand belangrijk of juist minder belangrijk te maken in beeld. Wanneer je iemand van onderaf en beeldvullend fotografeert, maak je hem belangrijker. Je kijkt als het ware tegen hem op. Wanneer je veel restruimte boven iemand hebt, druk je hem als het ware naar beneden. De man in de rechterfoto lijkt nog meer onderuitgezakt te zitten vanwege het grote lege vlak dat op zijn schouders drukt.

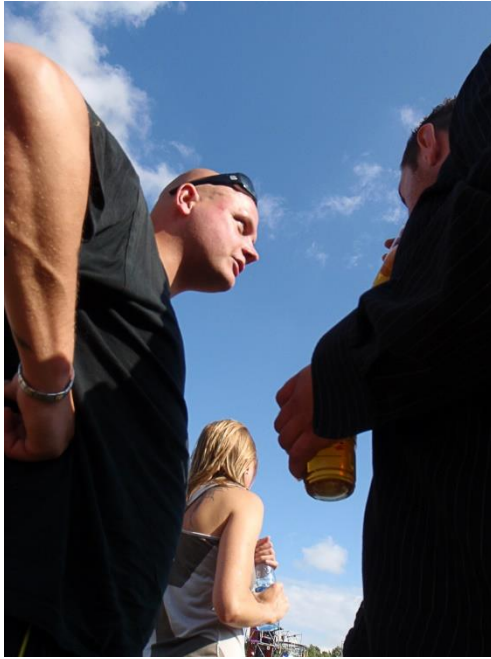

Formaat

Ook het formaat van een foto kan betekenis toevoegen aan het beeld.

Hoe breder een beeld is, hoe meer ruimte hij dus bevat, hoe meer betekenis de afstand krijgt.

Hoogte lijkt veel hoger in een staande foto.